

A Vasudvartól a Felsőházig: emlékezés Sesztina Jenőre születésének 150. évfordulóján

Antal Tamás

jogász, egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem

2019-ben ünnepeljük a neves debreceni polgár, Sesztina-Nagybákay Jenő (1869–1944) születésének százötvenedik évfordulóját. A Sesztina család¹ legjelentősebb életutat befutó tagja volt, akinek a munkássága jóval túlnőtt a civisváros határain: vaskereskedőként indulva többek között eljutott a vidéki kereskedelmi és iparkamarák küldöttként az országgyűlés Felsőházába, amelynek tíz éven keresztül volt a tagja. Debrecenhez azonban minden másnál szorosabban kötődött; a város virilis polgára lett, annak kulturális mecénásaként, és a helyi kisipar lelkiismeretes támogatójaként is maradandó örökséget hagyott az utókorra. Az 1897-től nemesi címmel bíró Sesztina család példaadó története bizonyítja, hogy az egyéni gazdasági érdekek és a város közönségének egyetemes érdekei oly szerencsés módon is összekapcsolhatók, hogy abból mindenki számára nagybecsű alkotások keletkezhetnek. A jelen tanulmányban² – a megemlékezés keretében – Sesztina Jenő életútjának összegzése után egy eddig kevésbé vizsgált tevékenységébe, az említett felsőházi tagságába adunk betekintést.

A civis polgár

1819-ben Sesztina János vaskereskedő céget alapított Debrecenben, a Piacz u. 1712. szám alatt, melyet később fia, Sesztina Lajos – akit az 1869-ben újjászervezett helyi kereskedelmi és iparkamara első alelnökévé választottak, egyben tagja volt az 1867-ben megválasztott népképviselői közgyűlésnek³ – átköltöztetett a mellette fekvő, Vecsey Imre építész által tervezett és kivitelezett egyemele-

¹ Nagybakay (Rickl) Antal: *A Debreceni Sesztina Vaskereskedés története és kora*, I–V. kötet. Kézirat Nagybakay Antal Zelmós örökösének tulajdonában (=Sesztina családi levéltár), amelynek rendelkezésre bocsátásáért ezúttal is köszönetet mondunk.

² E sorok szerzőjének ide vonatkozó korábbi művei: Antal Tamás: *Az ifjú Sesztina Jenő*. In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXIV. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1997. 109–130., Uő.: *Egy huszadik századi magyar polgár: Sesztina-Nagybakay Jenő*. In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXV. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1998. 287–318.

³ Antal Tamás: *Város és népképviselő. Az 1848:XXIII. tc. intézményei Debrecenben (1848–1872)*. = A Pólay Elemér Alapítvány könyvtára 36. Szeged, 2011. 172–174., 192–193.

tes házba, a Piacz u. 1713. szám alá (ma 23. sz.).⁴ Ez a cég hamar fogalommá vált a vaskereskedelemben, s a szabad királyi város egyik tekintélyes üzletévé fejlődött. Nem volt lakos, aki ne ismerte volna a *Sesztina Lajos Vaskereskedést* – vagy röviden: a *Vasudvart* – és megbízható kereskedelmi tevékenységét. A céget halála után a fia, Sesztina Jenő örökölte 1905-ben. A vaskereskedés az ő vezetésével élt fénykorát.

Sesztina Jenő 1869. június 14-én született Debrecenben; az édesanyja Beör Julianna volt.⁵ Csanak József fűszerkereskedő legfiatalabb lányával, Csanak Margittal, akivel már régóta ismerték egymást, 1893. november 11-én a Margit Fürdő dísztermében kötött házasságot. Közben áttért az evangélikusról a református hitre. A házasságukból gyermek nem született, ezért unokaöccsét és egyben cégtársát, ifj. Rickl Antalt – az idősebb Rickl Antal és Sesztina Jenő testvérének, Piroskának a gyermekét – 1936. április 4-én a fiává fogadta [ő azonos a jelen tanulmány jegyzeteiben hivatkozott Nagybakay (Rickl) Antallal].⁶

1895-ben indult meg a magyar kereskedelemért folytatott, egész életén át tartó áldozatos munkássága azzal, hogy megválasztották a *Debreceni Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete* elnökévé, majd a *Debreceni Kereskedő Társulat* választmányi tagjává. Egy, az Aranybika Szállóban rendezett bálon a *Kereskedő Ifjak Egyesületének* elnöki címét is elnyerte.⁷ 1905-ben – tízévi kitaró és lelkiismeretes munka után – leköszönt az utóbbiról. Még ebben az évben a *Debreceni Kereskedelmi Rt.* elnöke és az *Osztrák-Magyar Bank* váltóbírája lett. 1906 folyamán a *Debreceni Műpártoló Egyesület* választmányi tagjává és a *Gyáripárosok Kerületi Hitelszövetsége* alelnökének választották meg. 1908-ban a *Hajdúnánási Mezőgazdasági Gépgyárat* részvénytársasággá alakította át, és egyben az elnöke is lett az új vállalatnak, amely neve: *Pauchly Mezőgazdasági Gépgyár Rt.*-re változott (jogelődje Pauchly Béla és Nagy Imre vállalkozók társulásával jött létre). 1910-ben a Gépgyárat Hajdúnánásról Debrecenbe telepítette át, a részvénytőkét 200 ezer K-ra emelte, és ettől kezdve *Debreceni Mezőgazdasági Gépgyár Rt.*-nek nevezték.⁸

⁴ Nagybakay Antal Zelmós: *Részletek a debreceni „Vasudvar” történetéből*. In: A Debreceni Déri Múzeum évkönyve 1991. évre. Szerk.: Gazda László, Módy György. Debrecen, 1993. 167–173., különösen: 167–168.; Lovas Enikő Amália: *Metamorfózis: A debreceni civis fogalmának tartalmi evolúciója*. In: Új Nézőpont. A Hajdú-Bihar Megyei és Debreceni Honismereti Egyesület online folyóirata (www.ujnezopont.com). V. évf. (2018.) 1. sz. 87–99., különösen: 94.

⁵ Nagybakay (Rickl) Antal, II. 2.; Nagybakay Antal Zelmós: *A Nagybakay Sesztina család*. In: Turul. Szerk.: Tarsoly István. 1998/1–2. füzet. 18–24., különösen: 24.

⁶ Sesztina-Nagybakay Jenő 1938. április 11-én kelt végrendelete alapján (Sesztina családi levéltár).

⁷ Nagybakay (Rickl) Antal, II. 162.

⁸ A Sesztina Lajos cég üzleti könyvei (Sesztina családi levéltár) és Nagybakay (Rickl) Antal, III. 45., 67.; Mózes Mihály: *Debrecen ipara a dualizmus korában*. In: Debrecen

1909. március 27-én bevásztották a debreceni *Városi Múzeumi Bizottság*ba. Azon év folyamán a lövőpetri-i kis imaházat iskolává alakította át, mely cselekedetét, hazafias áldozatkészségét a közoktatásügyi miniszter levelében is méltányolta, csakúgy, mint a Felsőszabolcsi Református Egyházmegye. Azt megelőzően a saját költségén egy – ma is álló – új templomot emeltetett a községben, amelyet 1908 szeptemberében szenteltek fel.⁹

Mint egyike a legtöbb adót fizető polgároknak, 1910-ben Debrecen törvényhatósági bizottságának virilis tagja lett.¹⁰ Ugyanebben az évben Sesztina Jenőt az *István Gőzmalom Rt.* felügyelő bizottságába is bevásztották, ahol korábban atyja 27 évig elnökölt. Az István Gőzmalom ekkor a város legnagyobb kapacitású malma volt (közel 800 ezer mázsa őrlőképességgel), gőzgépparkjának kapacitása 1910-ben 1000 lóerőre nőtt, villanymotorja 30 lóerőt számlált. Kivitele volt Németországba, Franciaországba, Angliába, Hollandiába és Ausztriába, a nyeresége pedig 1909-ben 209.593 korona.¹¹ De ezzel együtt is nehézségekkel küzdött, ugyanis a század elején generális pangás alakult ki a helyi iparágakban.¹²

1913 novemberében, a második Balkáni-háború után, a kereskedelmi és földművelési miniszter felkérésére a Kamara tagjaként Boszniába látogatott, hogy onnan húsz mezőgazdasági és ipari tanoncot hozzon, akiket azután a Tiszántúlon helyeznek el. Azonban közbejött a világháború, s a tervezett debreceni tanoncotthon, valamint a boszniai ifjúság magyar nyelvű képzése – minden haladó szándék ellenére – nem valósulhatott meg. Az útja alkalmával egyben a Mezőgazdasági Gépgyár üzleti érdekeiben is eljárta: egy ottani gépgyártó műhely felállításáról tárgyalt.¹³

1915-ben Zádor Lajos elnök halála után Sesztina Jenő a *Debreceni Kereskedő Társulat* alelnöke lett. Az év szeptemberében azonban behívták katonának. Először népfőlkelő hadnagyként, majd Nagyszőlősön fogolytábor-parancsnokként szolgált. A céget addig Weszter István – Sesztina cégtársa – irányította, az üzleti pénztárt pedig, a munkaerőhiány következtében maga Sesztina Jenőné

---

iparának története a kapitalizmus kialakulásától napjainkig. Szerk.: Ránki György. Debrecen, 1978. 81–146., ide: 132.

⁹ Nagybakay (Rickl) Antal, III. 81.

¹⁰ A virilizmus a legtöbb adót fizetők modernkori közjogi kiváltságolása volt porosz és osztrák mintára a törvényhatósági és a községi közigazgatásban 1872-től 1945-ig. Ennek eredményeként az ún. virilisek egy része – 1929 előtt választási aktus nélkül, csupán az adóösszeírások alapján, azután pedig egymás közüli választást követően – a megyei és a thj. városi törvényhatósági bizottságok tagjaivá váltak.

¹¹ Mózes 1978, 129.

¹² Mózes 1978, 128.

¹³ *A Magyar Országgyűlés Felsőházának naplói* (országgyűlésenként több kötetben; a továbbiakban: FHN) 1935–39, I. 377.

kezelte. A Debreceni Mezőgazdasági Gépgyár Rt., a Debreceni Vas- és Rézbútorgyár Rt., az Első Debreceni Gőzszappangyár Rt.,¹⁴ valamint a Debreceni Kereskedelmi és Iparbank Rt., illetve a Sesztina Lajos Vaskereskedés azonban közös kérelmet nyújtott be a honvédelmi minisztériumba Sesztina Jenő mihamarabbi leszerelése érdekében. A kérést a felelős szerv jogosnak ítélte, így hamarosan felmentették a további szolgálat alól. Egyúttal megbízták a Gépgyárban folyó lövedékhüvelyek és katonai járművek gyártásának felügyeletével.¹⁵

1918 folyamán Sesztina Jenőt megválasztották a *Debrecen-Nyírbátori Vasút Rt.* igazgatósági tagjává. Közben véget ért az első világháború. 1919. január 1-jére már 20 főre szaporodott a vaskereskedés háborúból visszatért alkalmazottainak a száma. Március 13-án ifj. Rickl Antal és Weszter Béla (az 1917-ben elhunyt Weszter István fia) is bejegyeztettek a vaskereskedés iparúzó tagjaivá.¹⁶ Három hét múlva – a Tanácsköztársaság alatt (1919. április 5-én) – a cég állami tulajdonba került, éppen az alapításának 100. esztendejében. Szerencsére az addigi vezetőség továbbra is a helyén maradhatott, Roós Márton megválasztott vaskereskedő-biztos – a Sesztina cég egykori *kommissionerje*, nagybani eladója – javaslatára.¹⁷ A századik évfordulót a román csapatok megszállása idején élte a cég, így akkor nem adódott lehetőség e jeles esemény méltó megünneplésére. A beérkező csapatok minden mozdítható értéket magukkal vittek „ajándék” gyanánt, így Sesztina Jenő lakásából is olajfestményeket, dísztárgyakat, ruhaneműket, egy hintót és lovakat tulajdonítottak el. A megszállás a vaskereskedésnek egyébként 24.247 korona és 4 fillér kárt okozott.¹⁸

1919 folyamán a Vas- és Rézbútorgyár elnökségéről Csanak János lemondott, helyét Sesztina Jenő vette át. Ekkorra már ifj. Rickl Antalt is beválasztották a felügyelő-bizottságba, aki később a Mezőgazdasági Gépgyárnál tett szert hasonló tagságra Weszter Bélával együtt. Sesztina Jenő ezen évben Lövöpetriben a hazatért katonáknak 47 házhelyet engedett át jutányos áron (1922-ben pedig a Horthy Miklós által alapított Vitézi rend javára adott 12 kh szántót a háborúban érdemeket szeretteknek). Ezek után Lövöpetri díszpolgárává avatták. A *Hajdúsági Virradat* című lap így írt: „bár ilyen földesura lenne minden falunak, akkor nem lenne szükség törvényre [...] Nem kell oda törvény, ahol szív van”.¹⁹

¹⁴ Nagybakay Antal Zelmós: *Az „Első Debreceni Gőzszappangyár” története.* In: *Olaj, Szappan, Kozmetika.* 1991. 1. sz. 29–31.

¹⁵ Nagybakay (Rickl) Antal, III. 115.

¹⁶ Nagybakay (Rickl) Antal, III. 137.

¹⁷ Sesztina cégiratok (Sesztina családi levéltár) és Nagybakay Antal Zelmós: *Kereskedelmi alkalmazottak a Sesztina vaskereskedésben.* In: *A Debreceni Déri Múzeum évkönyve 1989–1990.* Szerk.: Gazda László, Módy György. Debrecen, 1992. 257–295., ide: 275.

¹⁸ Nagybakay (Rickl) Antal, III. 151.

¹⁹ *Hajdúsági Virradat.* 1922. szeptember 17.(38. sz.), október 1.(40. sz.).

1920-ban a *Debreceni Kereskedő Társulat* elnökségét vállalta el, ami nagy kihívást jelentett, hiszen a háború után nehéz idők jártak a kereskedelemre. 1921 júliusában éppen ezért úgy döntött, hogy egy hattagú bizottságot küld ki a Társulat által fenntartott iskolák pénzügyi helyzetének felülvizsgálatára. Az eredmény lesújtó volt: Sesztina Jenő maga kényszerült lépéseket tenni az iskolák megmentésére. 1922-ben az egész tanári kar fizetését és a karácsonyig tartó fűtést ő állta. A problémák áthidalásán végül – a Társulat tagjainak áldozatvállalásán túl – a pénzügyi devalváció segített (3848 papírpengővel ki lehetett fizetni 1.139.000 pengő értékű régi koronatartozást).²⁰ Klebelsberg Kunó kultuszminiszter ezen cselekedetekről értesülve látogatást tett nála, és a kormányzónál javasolta állami kiténtetését. Horthy Miklós pedig, helyeselve a javaslatot, kiemelkedő érdemeiért kormányfőtanácsosi címmel tisztelte meg (1923. november 11.).

Országszerte köztudott, hogy Debrecen egyik legnagyobb nevezetessége a *Déri Múzeum*. Azt azonban ma már a debreceniek közül is csak kevesen tudják, hogy Sesztina Jenő az „egyik fő mozgatórugója volt a múzeum megteremtésének”. Déri Frigyes, aki a hosszú évek alatt összegyűjtött múkincseit a magyar államnak, esetleg szülővárosának, Bajának, vagy inkább egy nagyobb egyetemi városnak akarta adományozni, 1920. október 18-án ellátogatott Debrecenbe. Sesztina Jenő – mint múzeumbizottsági tag – ekkor ismerkedett meg vele, s kötöttek hamar igaz barátságot. A város a múzeum céljaira a Fűvészkert helyét jelölte ki, s Sesztina Jenő a folyamatok meggyorsítása végett 100 ezer koronát adományozott a másutt felállítandó Fűvészkert javára.²¹ 1923. szeptember 23-án megtörtént az ünnepélyes alapkövetés, amelyet követően Déri meghívta a nagyra becsült Sesztina házaspárt magához Bécsbe, ahol két napig élvezték vendégszeretetét. Bár Déri 1924. október 27-én váratlanul meghalt, Sesztina Jenő a későbbiekben is páratlan lelkesedéssel folytatta a múzeum értékeinek gyarapítását.²²

1926. április 21-én a *Debreceni Kereskedelmi és Iparkamara* elnöke lett,²³ azonban még e pozícióban sem tudta megmenteni az időközben veszteségessé

²⁰ Nagybákay (Rickl) Antal, IV. 23.; Kaposi Zoltán: *Magyarország gazdaságtörténete, 1700–2000*. Budapest–Pécs, 2002. 281–282.

²¹ Nagybákay Antal Zelmós: *Múzeumpártolás a század elején Debrecenben*. In: A Debreceni Déri Múzeum megnyitásának 60. évfordulója alkalmából rendezett emlékülés előadásai. = A Hajdú-Bihar megyei múzeumok közleményei 50. Szerk.: Gazda László. Debrecen, 1990. 53–58., ide: 54.

²² Lovas Enikő Amália: *A Nagybákay család és a Déri Múzeum*. In: A Debreceni Déri Múzeum évkönyve 2007. Szerk.: Magyar Márta. Debrecen, 2008. 195–200.

²³ Szűcs István: *Szabad királyi Debrecen város történelme*. Debrecen, 1872. III. 1076–1077.; Mózes Mihály: *A kereskedelmi és iparkamarák 150 éve*. In: Gulyás Judit (szerk.): *A vállalkozás szabadsága*. Debrecen, 2000. 17–28.

vált Mezőgazdasági Gépgyárat, amelyben a termelés 1925 és 1928 között fokozatosan megállt, s egy budapesti cég a még meglévő vagyont felvásárolta.²⁴

1928. június 28-án, 8 évi lelkiismeretes és áldozatkész munka után, egyéb elfoglaltságai miatt, lemondott a Debreceni Kereskedő Társulat elnöki posztjáról (utóda Békés Lajos lett). Azon évben díszelnöke lett a *Debreceni Kereskedők és Utazók Egyesületének* és a *Debreceni Rotary Clubnak*, s ez utóbbi minőségében december 24-én szeretetadományokat osztott a város legszegényebbjének. 1929-ben díszelnöke volt továbbá a *Debreceni Kereskedelmi Alkalmazottak Sport Egyesületének* és a *Nyíregyházi Ipartársaság* testületének, valamint örökös tiszteletbeli tagja lett a *Szolnoki Kereskedő Társulatnak*, a *Debreceni Kereskedelmi Alkalmazottak Dalkörének*, illetve igazgatósági tagja a *Magyar Acélipar Rt-nek*.²⁵ 1931-ben díszelnökké választotta a *Demecseri Iparosok és Kereskedők Köre* is; azon felül választmányi tagjává vált a *Debreceni Sportrepülő Egyesületnek*, és megalapította a *Tiszántúli Madárvédő Egyesületet*.²⁶ Ugyancsak 1931-ben, mint alelnök, részt vett az *Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés* (OMKE) első tiszai kongresszusán, Szolnokon, ahol a megépítendő Duna-Tisza-Körös csatornáról és a tiszapolgári hídról tárgyaltak.²⁷ A gazdasági válságot egyébként a Vasudvar is megsínylette. Sesztina Jenő kénytelen volt 362 kh földbirtokot eladni, hogy egy pesti banknál fennálló 90 ezer pengős tartozását kiegyenlítse 1932-ben.²⁸

Mint a helyi iparkamara elnöke, az 1934. június 2. és 10. között megrendezett „Debreceni hét” alkalmával megszervezte az első – majd 1935-ben, 1936-ban és 1938-ban megismételt –, nagy sikerű *Tiszántúli Ipari Kiállítás és Árumin-ta Vásárt* (TIKÁV), amely a gazdasági élet fellendítését szolgálta;²⁹ emellett a soron következő OMKE kongresszusokon is aktívan szerepelt (1933, 1934, 1935).

1935-ben Sesztina Jenő nagy lépésre szánta el magát: látva, hogy az utódállamokban milyen fontossággal bír a nacionalizmusba hajló politikával szemben a magyar név megőrzése, úgy döntött, magyarságának és hazaszeretetének még

²⁴ Szani Ferenc – Tímár Lajos: *Debrecen ipara az ellenforradalmi rendszer időszakában*. In: *Debrecen iparának története a kapitalizmus kialakulásától napjainkig*. Szerk.: Ránki György. Debrecen, 1978. 147–241., ide: 174.

²⁵ Nagybakay (Rickl) Antal, IV. *passim*.

²⁶ A Madárvédő Egyesület elnökeként megszervezte a nagyerdei madárvilág téli etetését, illetve lehetővé tette dr. Nagy Jenőnek, a Debreceni Református Kollégium tanárának, hogy részt vegyen egy madártani kongresszuson Oxfordban. Az ornitológia korábban és később is érdekelte, ezért segítette például az *Első Magyar Fészekodúgyár* megalapítását 1904-ben.

²⁷ Nagybakay (Rickl) Antal, IV. 116–117.

²⁸ Tímár Lajos: *Vidéki városlakók*. Budapest, 1993. 104.; lásd még: Szani – Tímár 1978, 197–200.

²⁹ Debrecen. 1928. június 21. (129. sz.).

erősebb kifejezése érdekében szlovák eredetű nevét magyarosíttatja (valójában ő mindig horvát eredetűnek vélte a *Sesztina* szót). Így vette fel a *Nagybákay* nevet, de mivel tisztában volt azzal, hogy őt ezentúl is mindenki ugyanúgy fogja szólítani, mint addig, kérte a kettős vezetéknev használatát. Kormányzói legfelsőbb elhatározással november 30-tól lett *Sesztina-Nagybákay Jenő* a hivatalos neve.³⁰

1936-ban meghalt Sándor Pál, az OMKE addigi elnöke, május 10-én Sesztina-Nagybákay Jenőt választották utódjául. Nagy megtiszteltetésként érte ez, annál is inkább, mivel az elnöki posztot előtte nem budapesti kereskedő még sohasem nyerte el. A vélemény egyhangú volt: „Mi, vaskereskedők, most a magunk vezérét tisztelhetjük Sesztina Jenőben!” Új elnökként tartott székfoglalójában az eredményes munka egyik előfeltételének azt jelölte meg, hogy a kereskedelemnek a többi foglalkozási ágak szervezeteivel barátságos atmoszférát kell teremtenie és fenntartania, s az érdekképviselői vezetőknek – egymás kölcsönös megbecsülésével – egyben kölcsönös megértésre kellene törekedniük.³¹

Ekkor jutott el Sesztina-Nagybákay Jenő pályafutása csúcsára: elnöke volt a Debreceni Ipar- és Kereskedelmi Kamarának, az ország vidéki kamarái küldötteként tagja volt a magyar Felsőháznak, most elnöke lett az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülésnek, ezen kívül díszelnöke volt a Magyar Vaskereskedők és Vasiparosok Országos Egyesületének, a Debreceni Kereskedő Társulatnak és számos más vidéki kereskedő és iparos szervezetnek. 1933 és 1937 között további megtiszteltetések érték, tagja, elnökségi vagy tiszteletbeli tagja lett több gazdasági, kulturális, sport egyesületnek.³²

1937. december 5-én az OMKE 32 tagú küldöttségét vezetve Bécsbe utazott, ahol a kereskedelmi kapcsolatok élénkítéséről tárgyalt: „felülmúlt minden várakozást az a tisztelet és megbecsülés, amelyet Sesztina-Nagybákay Jenő a maga szemében Bécsben a magyar kereskedelemnek ki tudott vívni.”³³ 1939-ben pedig, a hetvenedik születésnapjára, Sesztina Jenő megkapta a *Hegedűs Sándorné emléklakettet*, melyet minden évben annak ítél az OMKE, aki a legtöbbet tett a különböző foglalkozási ágak közti megértés érdekében.³⁴

A második világháború szomorú változásokat hozott a magyar kereskedelem viszonyaiban is. 1939-ben és 1940-ben az OMKE közgyűléseken már a háborút majdan kiszolgáló magyar gazdaság kihívásaival kellett foglalkoznia Sesztina Jenőnek, ugyanakkor a második bécsi döntés nyomán őszinte örömmel üdvözölte a visszacsatolt erdélyi és kelet-magyarországi területek kereskedőit. 1940. november 24-én már Nagyváradon vett részt a *Nagyvárad* *Kereskedő*

³⁰ Nagybákay (Rickl) Antal, IV. 191.; Dr. Gerő József (szerk.): *A M. Kir. Belügyminiszter által igazolt nemesek, 1867–1937*. Budapest, 1938. 319.

³¹ FHN 1935–39, I. 559.

³² Nagybákay (Rickl) Antal, IV. 175–205., 243.

³³ Tiszántúli Ipar és Kereskedelem. 1937. december 5.(49. sz.).

³⁴ OMKE. 1939. június 17.(24. sz.).

Csarnok ünnepségén. Ezek után körlevelet intézett az összes erdélyi vaskereskedőhöz a cége nevében a kereskedelmi kapcsolatok újbóli megindítása érdekében.³⁵ 1941. május 4-én pedig a Délvidék visszacsatolását üdvözölte az OMKE soros közgyűlésén. Közben, az előző év december 15-én a kereskedelmi és iparkamarák autonómiáját az egész ország területén felfüggesztették. 1940. december 8-án tizenöt évi lelkiismeretes munka után Sesztina Jenő megkapta az elnöki tisztsége alóli felmentéséről szóló végzést.³⁶

1941. október 28-án megnyílt a *Déri György Ezredes Néprajzi Múzeum*. Debrecen újabb kulturális gazdagodását ismét Sesztina Jenőnek köszönhetette, mivel az új múzeum megnyitását és a gyűjtemény Debrecenbe hozatalát ő szervezte meg (Déri György az elhunyt Déri Frigyes öccse volt, szintén szenvedélyes gyűjtő). Egyébként az évek során maga is adományozott festményeket a Déri Múzeumnak.³⁷

1942. június 1-jén Horthy Miklós a Magyar Érdemrend Középkeresztjével tüntette ki a kereskedelem terén végzett kiemelkedő közgazdasági tevékenységéért: „ha van valaki, aki megérdemli ezt a kitüntetést, az elsősorban Sesztina-Nagybákay Jenő, aki érdemekben gazdag, munkás életen át mindig a köz érdekében gondolkozott és a legszentebb eszményeket szolgálta [...]”³⁸ Az érdemrend átvétele után, augusztus 8-án cikket írt az OMKE lapban *Átállítás* címmel, amelyben arra kérte a zsidó származású tagokat, hogy – ha a törvény értelmében teljes jogúakként nem teheték – levelező tagokként továbbra is maradjanak az Egyesülésben.

1943. november 11-én ünnepelte aranylakodalmát a Sesztina házaspár. Az áldást Uray Sándor lelkész mondta a református Kistemplomban. A házaspár a Sesztina cég és a Vas- és Rézbútorgyár alkalmazottaitól egy márvány asztaldíszot kapott, a tetején egy ezüstfedelű füzettel, amely az ajándékozók névsorát tartalmazta.³⁹

A *Magyar Vaskereskedő* 1944. június 24-i számában pedig a pályatársak ezt olvashatták: „A Sesztina cég 125 éves! [...] amely a Tiszántúl legfőbb vaselosztó helye [...] 1938 óta légoltalmi és gázvédelmi eszközök árusításával is foglalkozik”. Ezt a jeles évfordulót megélni nagy öröm volt Sesztina-Nagybákay Jenő

³⁵ Sesztina-Nagybákay Jenőnek az erdélyi kereskedőkhöz 1940 novemberében írt körlevelé alapján (Sesztina családi levéltár).

³⁶ Cserháti Lászlóné Nagybákay Krisztina: *150 éve született Sesztina Jenő*. In: Kamarai Iránytű Magazin. II. évf. (2019.) 1. sz. 18–19., ide: 19.

³⁷ Nagybákay1990, 56–57., valamint Nagybákay (Rickl) Antal, IV. 320.

³⁸ OMKE. 1942. június 20.(21. sz.).

³⁹ Nagybákay Antal Zelmos: *A Sesztina család és az egyházak*. In: A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 2002–2003. Szerk.: Sz. Máthé Márta, Magyar Márta. Debrecen, 2003. 185–191., ide: 190. Az asztaldísz és az adatai miatt forrásértékű füzet ma a Sesztina családi levéltárban található.

számára, aki meleg hangú üdvözlések és gratulációk sokaságát kapta az ország minden részéről. A jubileum tiszteletére emlékérem is készült.⁴⁰

De eközben, június 2-án, a háború elérte Debrecent. A bombázásokat megszállás követte, a belváros romokban hevert. A Sesztina Vaskereskedés pincéjét sokan óvóhelyként használták. Az idős Sesztina házaspár nagyerdei villájába húzódott. Ott látogatta meg őket október 15-e éjjelén a frontról hazatérő dr. Nagybakay Antal – id. Nagybakay (Rickl) Antal fia –, s ezzel az utolsó volt a családból, aki élve láthatta őket. Ugyanis nem tudták elviselni a háború borzalmait és az orosz katonáktól állandóan elszenvedett lelki megaláztatásokat. Ez vezethette őket a tragikus öngyilkossághoz, amelyet – a szintén a pincében rejtőző özv. Keserű Imréné szakácsnő segítségével – 1944. október 21-én közösen hajtottak végre. A Sesztina házaspárt először a villa kertjében temették el, majd később hamvaikat a Debreceni Köztemetőbe szállították át, s a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.⁴¹

A Sesztina Lajos Vaskereskedést 1949. október 14-én államosították. Ezt megelőzően Nagybakay (Rickl) Antal és fiai: Antal és Péter vezették a céget. Nagybakay (Rickl) Antal 1976. március 24-én halt meg 91 éves korában, miután megírta a Sesztina Vaskereskedés történetét (a művet sohasem publikálták). Dr. Nagybakay Péter 2002. augusztus 7-én, dr. Nagybakay Antal Zelmos 2004. szeptember 14-én Budapesten hunyt el.⁴² A családi vaskereskedés helyén az államosítás után is vasüzlet működött; túlélte a népi demokratikus korszakot, mígnem utolsó tulajdonosa, a *Paletta Rt.* 1995. szeptember 6-án bezárta az üzletet.⁴³ Ezzel 176 éves fennállása után megszűnt az a patinás vasárubolt, amit megszerezte mindenki csak így ismert: a Sesztina. 1998. május 23-án a *Rotary Club Debrecen* jóvoltából a Vasudvar falára emléktábla került, hirdetvén a jövőnek a nagy múltú család emlékeztétét. Sesztina Jenő nevét egy utca is őrzi a debreceni Széchenyi-kertben.⁴⁴

A felsőházi tag

Sesztina Jenőt 1927. január 8-án a kereskedelmi és iparkamarák egyik küldötteként beválasztották az 1926. évi XXII. tc. alapján megszervezett, ismét kétkama-

⁴⁰ Nagybakay Antal Zelmos: *Egy ritka jubileumi emlékérem története*. In: Numizmatikai Közlöny. 1991–1992. Szerk.: Biróné Sey Katalin. (XC–XCI. évf.) 228–230.

⁴¹ Kürti Katalin: *A Debreceni Köztemető képzőművészeti értékei*. (Hajdú-Bihar temető-művészete. Főszerk.: Szöllősi Gyula) Debrecen, 1980. 248.

⁴² Antal Tamás: *In memoriam Nagybakay Antal Zelmos (1918–2004)*. In: Turul. Szerk.: Draskóczy István. 2004. 3–4. füzet. 135–137.

⁴³ Herczku Anikó: *Egy dinasztia tündöklése*. In: Hajdú-Bihari Nap. 1995. szeptember 9. (112. sz.).

⁴⁴ Tóth Pál: *Debreceni utcanevek*. Debrecen, [é.n.] 252.

rássá vált Magyar Országgyűlés *Felsőházába* tíz évre,⁴⁵ 1928. június 21-én pedig újra őt delegálták, miután alaki hiba miatt az említett kamarák első választási eredményét a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság (mint választási bíróság) érvénytelenítette.⁴⁶ Sesztina Jenő 1937 végéig maradt a Felsőház tagja,⁴⁷ vagyis három: az 1927-ben, az 1931-ben és az 1935-ben összeült országgyűlés alatt vett részt a törvényalkotás munkájában. Az ülészakonként újjáalakított *állandó bizottságok* közül rendszerint a közgazdasági és közlekedési bizottságnak volt a tagja, de megbízatása utolsó évében az igazságügyi, az iparügyi, valamint a kérényi bizottságokba is beválasztották.⁴⁸

Az Országház felsőházi termében 1927. december 9-én tartotta meg első nagyobb beszédét a közúti gépjárművek *közúti célokra való megadóztatásáról* szóló törvény (1928. évi VI. tc.) plenáris vitája közben, amelyben a külföldi gépjárművek importjának megszorítását javasolta, illetve figyelmeztetett: azok elterjedése veszélyezteti a tradicionális kocsikészítő mesterek egzisztenciáját. Felismerve ugyanis a fejlődés irányát, az új adónem bevezetését és a gépjárműközlekedés modern utakkal való elősegítését lényeges állami feladatnak tekintette, ám ekkor azt is előre vetítette, hogy „amennyire szükséges és amennyire megköveteli a modern élet a gépjárművek elterjedését, éppen annyira, csodálatos módon, egy nagy exportlehetőségünktől fosztja meg ez kicsiny, csonkává aprított országunkat”, amivel a híres magyar kocsikészítő művészetére, illetve a lókereskedelemeire s az ezekhez kapcsolódó megannyi kis- és polgári iparra utalt. Az autók terén arra hívta fel a figyelmet, hogy, akik tehetik, lehetőleg ne az Észak-Amerikában gyártott járműveket vásárolják, hanem legyenek figyelemmel a magyar gazdaságra is: „némi áldozatot hozva, az egész köznek, az egész magyar nemzetnek, a nemzet minden egyes fiának arra kell néznie, hogy igenis, becsülje meg azt, ami idehaza elkészíthető, és azokat a gépjárműveket – nem csak a közszükséglet, hanem a magánszükséglet tekintetében is – a magyar ipar kezéből vegye át”.⁴⁹

A beszédet, amelyet Sesztina Jenő a kereskedelemügyi miniszternek címezte, Herrmann Miksa egyetértően fogadta: ő is elismerte, hogy a hazai ipar ter-

⁴⁵ Püski Levente: *A magyar felsőház története, 1927–1945*. Budapest, 2000. 11–31.; Ruzsoly József: *A törvényhozás intézményi alapjai a Horthy-korszakban*. In: Uő.: *Újabb magyar alkotmánytörténet, 1848–1949*. Válogatott tanulmányok. Budapest, 2002. 264–294., különösen: 289–293.; Takács Imre: *A Horthy-rendszer felsőháza*. In: *Tanulmányok a Horthy-korszak államáról és jogáról*. Budapest, 1958. 61–77.

⁴⁶ E bíraskodás mibenlétéről általában: Ruzsoly József: *A választási bíraskodás története Magyarországon*. = *Jogtörténeti Tár* 3. Szeged, 2015. 393–417. Konkrétan: FHN 1927–31, II. 62., III. 55., 85.

⁴⁷ FHN 1931–35, II. 37.

⁴⁸ FHN 1935–39, I. 414., II. 8., III. 6.; Püski 2000, 176–177.

⁴⁹ FHN 1927–31, II. 56–58.

mékeit gyakran bizalmatlanság vagy egyenesen előítélet övezte, s bár valóban voltak még hibák, úgy látta: az előtte felszólaló gondolatai szellemében küzdeni kell a magyar iparügyért, éppen az okból, hogy a fejlődés eredményeként teljes megnyugvással bízhatta magát a nemzet a hazai iparra.⁵⁰ Sesztina Jenő egyébként hamar példát mutatott: 1928-ban maga is egy hazai gyártmányú *Magosix* gépkocsi tulajdonosa lett, ami a Magyar Általános Gépgyár (MÁG) terméke volt.

Bár részt vett az országgyűlések munkájában, csak hosszú szünet után szólalt fel ismét. A következő önálló beszédét 1934. június 22-én a kereskedelmi és iparkamarákról szóló 1868. évi VI. tc. módosításakor mondta el. Ebben a később az 1934. évi XX. tc.-ként kihirdetett javaslat támogatásáról biztosította a kereskedelemügyi minisztert, azonban annak apropóján a *kamarai illetékek* problémáját tárta a Felsőház elé, amely az egyik legjelentősebb vita volt a szóban lévő kamarákban tömörülő kis-, közép- és nagykereskedők, illetve iparosok, gyárosok között. A kormány a tagsági illetékek mérséklése felé hajlott, miközben a vidéki kamarák egyre nagyobb pénzügyi nehézségekkel küzdöttek. A magyarországi illeték így is lényegesen kisebb volt, mint a környező államokban lévők, azaz évi 6 %, ami már a kamarák működését veszélyeztette. E terhek részbeni, differenciált mérséklése nem csak a szakszerű működést akadályozta volna még jobban, hanem a kiválás útjára terelte volna a tagok egy részét, ami oly negatív hatású, mintha „a nemzet egységét bontanák meg”, s olyan károkat okozhat az országnak, mint az egyébként szorosan összetartozó szalmaszálaknak a megoldott kéve.⁵¹ Bár a rövid beszédet többen tapsal támogatták, miniszteri válasz akkor nem érkezett rá.

Az 1935. évi IV. tc., a természetvédelemről és az erdőkről szóló új törvény elfogadásával összefüggésben a számára oly kedves témáról, a *természet megóvásának* fontosságáról beszélt az Országházban. Történeti bevezetés után őszintén kimondta, miszerint „meg kellett ennek az országnak csonkulnia, el kellett veszítenie anyagi erejét, szegénységbe kellett süllyednie, hogy a kormányzat és annak agilis vezetői ezt a törvényjavaslatot megalkossák. Én tehát, mint az Alföld szülőtte, hálás köszönetemet fejezem ki azoknak, akik ennek a törvénynek létrejöttében közreműködtek”. Az iparosok és a kereskedők szempontjából nézve e szavakkal méltatta a jogszabályt: „ez a törvény jóformán a nemzetgazdaság, a magyar közgazdaság, a magyar jövő élet egyik legszilárdabb alapját fogja képezni, és éppen ezért nemcsak a földművelés, nemcsak a birtokos osztály, nemcsak az erdőbirtokosság, de maga a magyar kereskedelem és az ipar is meghajtja a lobogóját azok előtt, akik ezt a törvényt létrehozták. Mert hiszen rettenetes elgondolni, hogy az utóbbi 15 esztendőben ennek az országnak szegénye és gazdagja, a legkisebb emberig kénytelenek leadni a maguk obulusát, ha a gyerme-

⁵⁰ FHN 1927–31, II. 59.

⁵¹ FHN 1931–35, III. 431–432.

küeknek egy pohárka meleg tejet akarnak adni, az elszakított területen most uralkodó románoknak, cseheknek a vám- és vasúti díjak alakjában, mert hiszen a legkisebb gyűjtőért már bizonyos hányadát, bizonyos ezrelékét a mi filléreinknek kénytelenek vagyunk átadni nekik”.⁵²

De nem csak, mint kamarai elnök, hanem a *Tiszántúli Természetvédelmi és Madárvédő Egyesület* több, mint 600 tagja nevében is örömet fejezte ki. E szervezet azzal is foglalkozott, hogy „nemcsak a kisebbrendű természet-, madár- és állatvédelmet propagálja és teszi ismertté a felnövekvő gyermekserg előtt, hogy ezáltal azok lelkét felüdítse, de a külföld előtt is megismerteti a mi magyar fajtánknak kulturális erejét és kulturális képességeit”. „Van egy másik kérelmem is – fordult Darányi Kálmán földművelésügyi miniszterhez –, amely szintén az ornitológusoknak országszerte vágya és óhaja, hogy tudniillik méltóztassék a Kisbaltaton kócsagtelepének megmentésére a legerélyesebb lépéseket megtenni, valamint az ürbő-pusztai [Pest-Pilis-Solt vm.] mocsári madárvilág fészkelő lehetőségét biztosítani azáltal, hogy azokat a mocsarakat a kiszáradástól megóvni méltóztassék”.⁵³ Válaszában Darányi Kálmán ígéretet tett arra, hogy „amennyiben a csekély fedezet erre módot ad, a legnagyobb készséggel hajlandó vagyok az ilyen irányú vidéki törekvéseket támogatni”.⁵⁴

Az 1936. április 1-jén elmondott, leghosszabb beszédében Sesztina Jenő a hazai kisipar (kézműves iparosság) lemaradásának, színvonala redukálásának veszélyére hívta fel a figyelmet az *ipari közigazgatás* egyes kérdéseinek tárgyalásáról szóló törvényjavaslat vitája során.⁵⁵ Az 1930. évi népszámlálási adatokból kiindulva megállapította: „statisztikai számok igazolják azt a tételt, hogy a kisipar és a kézműipar boldogulásának elsősorban előfeltétele a mezőgazdaság jobb helyzete országszerte. [...] Sokszor félig földművesek ezek a szegény falusi iparosok s a falu pusztulását mutatja az is, hogy a kisipar 206.203 lelket számláló segédszemélyzetéből mindössze 64.063 jut a 10.000-en aluli lakosságú községekre. Ez a szám mutatja a vidéki kisiparosság nagyon nehéz helyzetét”.⁵⁶ A törvény legfontosabb céljainak a szakképzettség, a színvonal és az erkölcsi érték emelését tartotta. A javaslat ennek keretében az ipari tanoncképzés megkezdett reformját is folytatta, ami általában pozitívum volt, de létezett egy gyakorlati árnyoldala: „vigyázni kell mindig arra, hogy a teendő intézkedésekben ne túlozzuk [el] az olyan természetű intézkedéseket, amelyek a tanoncot a mestertől túlságosan elvonják... A mester ezért nem szívesen szegődött tanoncot, mert hiszen a mester az ő fáradozásának ellenértékeképpen és hozott áldozatainak ellenszolgáltatásául a tanonc munkaértékét a lehetőségig a maga számára óhajtja

⁵² FHN 1931–35, III. 514.

⁵³ FHN 1931–35, III. 514–515.

⁵⁴ FHN 1931–35, III. 518.

⁵⁵ Szani – Tímár 1978, 204–210.

⁵⁶ FHN 1935–39, I. 375–376.

biztosítani”. Erre tekintettel ajánlotta a törvény végrehajtási rendeletének kidolgozásakor a tanoncnevelés és a mestervizsga kérdéseit az érintett kamarákkal alaposan megtárgyalni.⁵⁷

Felemlítette továbbá az ún. *árrombolás (ár-kartellezés) elleni intézkedések* szükségességét. A jelenségben rejlő társadalmi veszélyeket így foglalta össze: „az árrombolás elleni küzdelem nemcsak a kispolgári egzisztenciák megmentése érdekében szükséges, hanem a köz szempontjából is, mert csak az az iparos és kereskedő tudja megfizetni a békebelihez képest sokszorosan nagyobb közterhet, a szociális biztosítási terheket, és ezeket a nagyon magasra emelkedő [egyéb] biztosítási terheket is, aki munkája tisztos jutalmát is el tudja érni. A kifejlődött gyakorlat szerint ugyanis az árrombolás ellen a tisztességtelen versenyről szóló törvény alapján is akár a királyi bíróságnál, akár pedig a kamarai választott bíróságnál lehet eljárni. Nagy baj azonban az, hogy ez az eljárás rendkívül költséges, már pedig az árrombolók igen sokszor, sőt talán majdnem mindig, azoknak a köréből kerülnek ki, akiknél már semmiféle bírság vagy pénzbüntetés nem segít, mert nem lehet ezeket a bírságokat vagy pénzbüntetéseket rajtuk behajtani.”⁵⁸

Zavartkeltő volt az is, hogy a tényállás megállapításához nélkülözhetetlenül szükségeltetett a helyes, tisztességes ár ismerete a hatóság részéről, ám a gyakorlat azt mutatta: mihelyt ez a kérdés felvetődött, még a látszólag legegyszerűbb ügyekben is súlyos problémák adódtak. A kamarák részint javasolták, hogy az 1934. évi osztrák ipartörvény rendelkezései mintájára a legalacsonyabb árakat, illetve a minimálbért maguk határozhassák meg, részint, hogy német és osztrák mintára valamilyen „fegyelmi bíróság-félét” (választott bíróságot vagy szakmai becsületbíróságot) alapíthassanak az árszabályok megszegőinek megbüntetésére. A javaslat az utóbbi megoldást tartalmazta: a kamarák kebelében eljáró háromtagú bizottságok szervezését tette kötelezővé. Azonban nem tartalmazott érdemi rendelkezéseket a működési feltételek biztosítására, noha nagyszámú eljárásra lehetett számítani, s az például máris lehetetlennek tűnt, hogy minden vizsgálat során a kamarai elnök vagy a helyettese maga vezesse a bizottság – tulajdonképpen egyfajta választott bíróság – munkáját.⁵⁹

Ezek mellett Sesztina Jenő felhívta a figyelmet az ipartestületekről szóló 1932. évi VIII. tc. módosításának szükségességére is az ipartestületi „pennaforogatók”, vagyis a jegyzők magasabb javadalmazása terén, annak érdekében, hogy ez állások élethivatásszerű betöltése a diplomás fiataloknak vonzó, a testületeknek pedig megfizethető legyen, miáltal az utóbbiak adminisztratív munkája magasabb nivót érhet el. Ugyancsak szót emelt a terjedő, összetett szolgáltatást nyújtó nagyáruházak gazdasági hatásai ellen, mivel a detail-kereskedelemtől (a kicsinybeli eladástól) vonták el a vásárlókat. (Hasonló jelenség volt ez, mint a

⁵⁷ FHN 1935–39, I. 376–377.

⁵⁸ FHN 1935–39, I. 377.

⁵⁹ FHN 1935–39, I. 378.

21. században a hipermarketek túlzott térnyerése a kisebb kereskedelmi egységek rovására.) Egyben remélte, hogy az asztalon fekvő javaslattal megkezdett iparügyi reformnak folytatása lesz.⁶⁰

Az utolsó beszédét 1936. június 24-én mondta el a költségvetési vita közben. A hazai kereskedelmet túlzott társadalmi mértékűnek tekintő állásponttal szemben, amelyet Lipthay László felsőházi tag fejtett ki, Sesztina Jenő úgy látta a 1930. évi népszámlálás adatainak tükrében, hogy a kereskedelemről élők az 5,6 %-át téve ki a hazai kereső népességnek (Debrecenben 9,2 %-át, ami ekkor a legmagasabb volt a vidéki nagyvárosok között⁶¹), kisebb arányt foglaltak el, mint az Ausztriában vagy Németországban működő társaik. „Ami nálunk túlméretezett, az tulajdonképpen az államosított kereskedelem a maga privilégiumaival és monopóliumaival. [...] mi kereskedők boldogok volnánk, ha újra szabad versenyben tudnánk egymással versenyezni azért, hogy minél jobb árat, minél több hasznot biztosítsunk a gazdának, ezáltal az országnak és természetesen magának a kereskedelemnek is” – tette hozzá teljes határozottsággal. Az állami beavatkozást legjobban a *külkereskedelem* irányításában és ellenőrzésében látta eltúlzottnak: „nem tudok egyetérteni azzal a felfogással, hogy a kormányzat, amely a kereskedelmi szerződéseket köti, egyúttal jogot szerez arra is, hogy megállapítsa, kik és milyen feltételek mellett vehetnek részt a kivitelben, avagy a behozatalban. Gömbös Gyula miniszterelnök úr Ő exellenciája állapította meg az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés közgyűlésén 1933-ban, hogy a kereskedelem feladata az értékesítés munkája, amely abban áll, hogy piacot szerez, és a megszerzett piacot megtartja. Ebben a munkában a kereskedelmet megakadályozni, nézetem szerint, nem szabad, mert aki ezt teszi, az veszélyezteti a piacok további megszerzését, és még inkább veszélyezteti természetesen azok megtartását”.⁶²

Konkrétumot említve, a nyugati szomszédunkkal kapcsolatos helyzetre utalt: „az államközi megállapodások a nemzetközi kereskedelemnek csak feltételeit állapíthatják meg a nélkül, hogy a tartalmát is megszabhatnák. Sajnálatos példája ennek Ausztriával való forgalmunk alakulása, amelyre vonatkozóan hiába sikerült Magyarországnak számára azt az előnyt biztosítani, hogy az Ausztriából behozott áruk másfélszeres értékét szállíthatjuk ki az osztrák piacra, hiába jöttek létre megállapodásaink Ausztriával a magyar búzaexportra nézve is, a magyar-osztrák áruforgalom ezeknek a megállapodásoknak ellenére is az 1:1 arányt is alig-alig tudta elérni, és nagyon keservesen lehet ezt fenntartani, mert a kereslet és kínálat alakulása erősebb a kereskedelempolitikai megállapodások bármily logikus és helyes intenciójánál”. Következtetése szerint a hibás vagy túlzott állami árszabályozás a nemzetgazdaság kiviteli versenyképességét rontot-

⁶⁰ FHN 1935–39, I. 379.

⁶¹ Szani – Tímár 1978, 186–187.

⁶² FHN 1935–39, I. 593.

ta, s részben e miatt veszített piacokat Magyarország is az 1930-as évek első felében.⁶³

A szabad versenybe való *túlzott állami beavatkozásnak* minősítette a hazai szövetkezeteknek a külkereskedelemben szerzett jogosulatlan térhódítása elősegítését is. A kisgazda szövetkezeti mozgalmat helyeselte, de az exportra vitt áruk többségét nem a „kisemberek szövetkezései” termelték, hanem a nagyobb tőkés-vállalatok, így a szubvenció, amelyben a szövetkezetek a kivitel terén részesültek, valójában nem a gazdatársadalmat segítette, hanem az „uradalmi árut”. „A lényeg az – folytatta beszédét –, hogy a támogatásban részesülő szövetkezetek a piacon éppen olyan kereskedők, mint a többi kereskedő; egy fillérrel sem fizetnek a piaci árnál többet a gazdáknak a maguk bevásárlásainál. Ezt kereskedelmi szempontból kifogásolni nem lehet, mert ez realitásra vall, de nem vall realitásra az, hogy az ilyen szövetkezeteket a kereskedelem rovására támogatásban részesítik, úgyhogy ezeknek a szövetkezeteknek előnyei miatt sok száz és sok ezer kereskedő adófizető egzisztenciája ásatik alá.”⁶⁴ Az ehhez kapcsolódó „egykéz politikát” szintén erősen ellenezte: nem fogadhatta el, hogy az agrárimportra vagy -exportra csak meghatározott gazdasági szereplők, nevezetesen a szövetkezetek szerezzenek jogosultságot. A rendszer eleve magában hordozta a veszélyt: ha csak egy árukiajánló volt, „akkor ezzel szemben erőteljesebben lehet a vevőnek fellépnie, azt a vásárlástól való tartózkodással és más üzleti politikával és ügyeskedéssel inkább lehet olcsóbb árak elfogadására kényszeríteni, mint a szabad kereskedelmet”.⁶⁵ A hazafias beszéd élénk figyelmet keltett, amit a szakfolyóiratok tudósításai is bizonyítanak.⁶⁶

Utószó

Sesztina Jenő egy radikálisan változó korban élt. Nehéz kihívások jellemezték a társadalom minden alrendszerét, amelyek ennek ellenére – a maguk eltérő módján – mégis helytállni próbáltak. A nemzet zászlaját fel kellett emelni – nem csak a politikusoknak, hanem azoknak is, akiknek a tehetséggel párosult vagyoni helyzete ezt lehetővé tette. E százötven éve született férfiú igazi magyar polgár volt, aki nem csupán a családja javait szaporította, hanem ennek beneficiumaiból a tenni akaró, becsületes polgártársait is részeltette, hol közvetlenül, hol közvetve. Így a lokálpatriotizmus számára nemes kötelességgé vált, akárcsak a tisztántúli iparosok, kereskedők tisztességes érdekeinek védelme a Vasudvartól a Felsőházig.

---

⁶³ FHN 1935–39, I. 594.

⁶⁴ FHN 1935–39, I. 594.

⁶⁵ FHN 1935–39, I. 594–595.

⁶⁶ Magyar Vaskereskedő. 1936. július 12.(28. sz.); OMKE. 1936. június 27. (26. sz.).

A személyes hitvallásának összegzésére szolgáljon az alábbi, 1936-ban megfogalmazott gondolata: „Nem szabad olyan rendszert tartani fenn a gazdasági élet területén, amely a termelési ágak között egymással szemben bizalmatlanságot és féltékenykedéseket kelthet. Soha nem volt olyan szükség a magyar mezőgazdaság, gyáripar és kereskedelem együttműködésére és megértésére, mint most, és ezt a harmóniát kell elősegíteni a gazdasági élet szabadságának, a versenyfeltételek egyenlőségének biztosításával és azzal, hogy az állam húzódjék vissza a gazdasági élet területeiről, ahol az állami beavatkozás túlzott érvényesülése veszedelmes ellentétet élez ki és mesterséges gátakat támaszt a termelő munka előtt. [...] De éppen annyira szükséges és fontos, hogy a különböző termelő foglalkozások között felmerülő vitás kérdéseket igyekezzünk egymás helyzetének jóindulatú megértésével és méltánylásával kielégítő megoldáshoz juttatni.”⁶⁷

Mindez egy olyan ember története, aki a lelkében és a tetteiben is szabadnak született.

---

⁶⁷ FHN 1935–39, I. 595.